

**A PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÓKKAL SZEMBENI
KIHÍVÁSOK A CSATLAKOZÁST KÖVETŐEN,
ILLETVE AZ EURÓRA TÖRTÉNŐ ÁTÁLLÁS SORÁN**

**A megvalósításhoz pénzügyi támogatást a Pénzügyi Szervezetek Állami
Felügyelete nyújtott a hatályos jogszabályok szerint kiírt nyilvános
pályázatra benyújtott pályamunka alapján**

Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete

Tartalomjegyzék

1. Magyarország EU csatlakozásának hatásai, tapasztalatai a pénzügyi szolgáltatások területén	3
1.1. A csatlakozás hatása a pénzügyi szféra hazai szereplőire, a kínált termékekre, szolgáltatásokra.....	3
1.2. A pénzügyi szolgáltatások szabadabb áramlásának korlátozó tényezői.....	4
1.3. Új külföldi szereplők belépésének lehetséges hatásai a hazai pénzügyi piacra	7
2. Az euróövezeti csatlakozás várható hatásai.....	9
2.1. Az euróra való átállás folyamata során a pénzügyi szolgáltatókkal szemben felmerülő kihívások, stratégiai problémák és a nemzetközi tapasztalatok alapján azokra adott válaszok	9
2.2. Az euróbevezetés által támasztott technikai kihívások	13
2.3. Az ATM és POS terminálokkal kapcsolatos teendők	16
2.4. A pénzügyi szolgáltatók átállásának időzítése, árazási politika	19
2.5. A banki termékek átállítási kérdései.....	21
2.6. Az euró és forint kamatszint különbségéből adódó problémák, a kamatok konvergencia-folyamata	27
2.7. Az euró/forint árfolyam rögzítésének lehetséges megoldásai, kivitelezése – az egyes megoldások előnyei és hátrányai	28
2.8. Az euró alapú fizetések ösztönzése, a lakosság „átállási” problémái, a kettős árazási rendszer bevezetésének és működtetésének időzítése	31

1. Magyarország EU csatlakozásának hatásai, tapasztalatai a pénzügyi szolgáltatások területén

1.1. A csatlakozás hatása a pénzügyi szféra hazai szereplőire, a kínált termékekre, szolgáltatásokra

Az uniós csatlakozással a hazai pénzügyi intézmények számára új utak nyíltak meg, elindult ugyanis az a folyamat, mely az euró bevezetésével éri majd el végpontját.

Ennek eléréséig azonban a hazai intézményekre nagy feladat vár: a lakossággal meg kell ismertetni, el kell fogadtatni az eurót, mint fizetőeszközt és hozzá kell szoktatniuk az embereket, hogy nem csak forintban kell gondolkodniuk és számolniuk.

A folyamat kétségtelenül elindult: míg néhány éve a deviza csak a megtakarítások egyik eszköze volt, a devizákkal végzett tranzakciók pedig legfeljebb a betétlekötésig vagy készpénzfelvételig terjedtek, ma már a lakossági hitelezés népszerű formái a deviza (euró vagy svájci frank) alapú konstrukciók.

Ezek a termékek – bár az árfolyamkockázat értékelésével nincs minden ügyfél teljesen tisztában – jelentősen segítik a devizákkal, euróval történő „barátkozást”, így az átállási folyamat szempontjából kétségkívül hasznosak.

A hitelekhez képest kevésbé kommunikált, de szintén fontos termékek az euró alapú megtakarítási számlák és az euróban denominált befektetési alapok is, mert ezek is elősegítik az átállás zökkenőmentes lebonyolítását.

A hazai intézmények által forgalomba hozott új termékeken túl egy másik oldalról is érdemes megvizsgálnunk a csatlakozás hatásait, mely a későbbiekben még igen fontos lehet. A 2004. május 1-jei uniós csatlakozás megteremtette a szolgáltatások szabad áramlásának lehetőségét a határokon túli intézmények számára is, így megindult az a folyamat, ami a határok jelentőségének csökkenése felé mutat.

A hazai pénzügyi piacon megjelent néhány új szolgáltató, illetve a már korábban is jelen lévő cégeknek olyan újabb leányvállalatai jöttek létre, melyek új területeket szolgálnak ki.

Általánosságban elmondható, hogy mára szinte minden nemzetközileg ismert pénzügyi csoport megjelent Magyarországon különböző leányvállalatokon, kisebb szolgáltató cégeken keresztül, a lakosság felé erőteljes kommunikációval azonban még csak néhány vállalkozás lépett ki.

Példaként említhetjük itt a HSBC csoport alá tartozó Beneficial Rt-t, ami pénzügyi vállalkozás formájában korábban csak áruhitelzési tevékenységet folytatott. A cég nemrég egy új márkanév alatt (Marbles) személyi kölcsönök és ingatlanfedezetű személyi hitelek folyósítását is megkezdte, melyet erőteljes kampánnyal kommunikál a lakosság felé.

Új szereplőként jelent meg a piacon a belga Fortis Bank – a cég fióktelepet nyitott Budapesten, szolgáltatásait főleg közepes- és nagyvállalatoknak kínálja.

Szintén a határon átnyúló szolgáltatások fokozatos elterjedését mutatja, hogy Magyarország nyugati országhatára közelében egyre több osztrák szolgáltató kínál magyarországi ügyfelek számára pénzügyi szolgáltatásokat, sőt, az EB und HYPO BANK BURGENLAND AG Sopron Bank Burgenland Rt. néven saját leánybankot alapított.

Fontos kiemelni, hogy a hazai pénzügyi piacon különösebb kommunikációs tevékenység nélkül ugyan, de már ma is jelen vannak olyan nemzetközi szereplők, melyek nem csak Kelet-Közép-Európában, hanem a világ jóval távolabbi részein is tevékenykednek: jelzésképpen néhány név:

Barclay's Bank ; JP Morgan ; Merrill Lynch ; Mizuho; Sumitomo Mitsui ; Morgan Stanley Dean Witter ; Saxo Bank ; Banco Bilbao ; Bank of America Securities ; UBS

A határon átnyúló szolgáltatók teljes listája az alábbi PSZÁF weboldalon érhető el:

<http://www.pszaf.hu/piac/nyilvantartas/nyilvantart.htm>

1.2. A pénzügyi szolgáltatások szabadabb áramlásának korlátozó tényezői

Fenti intézmények hazai megjelenését természetesen az uniós csatlakozás segítette elő, tevékenységük komolyabb kiterjesztésére azonban várhatóan csak az euró hivatalos bevezetése után kerül majd sor.

Kiemelt figyelmet érdemel azonban két másik időpont is, mégpedig az euró-forint árfolyam rögzítésének időpontja és az ERM-II rendszerbe történő belépés időpontja.

Ez a három dátum fogja véglegesen meghatározni az euróra történő átállás folyamatát és így a nemzetközi cégek terjeszkedési stratégiáját is, hiszen a jelzett fázisok lényegesen eltérő kockázati besorolást is jelentenek a magyarországi befektetők, piaci szereplők számára.

Ezen fázisok jellemzőivel, részleteivel tanulmányunk következő fejezetében foglalkozunk.

Elmondható tehát, hogy a nemzetközi cégek aktivitása az euró bevezetési időpontjától, azaz áttételesen az aktuális makrogazdasági helyzettől, a Maastrichti Kritériumok teljesítésétől függ, tehát a pénzügyi szolgáltatások szabadabb áramlásának legfőbb korlátozó tényezője az ország makrogazdasági helyzete, gazdaságpolitikai stabilitása.

Az elmúlt időszakban sajnos nem sikerült javítani a maastrichti követelményekben meghatározott mutatókon, az újonnan csatlakozott tíz EU-tagország közül egyedülként Magyarország jelenleg egyetlen kritériumnak sem felel meg.

A Maastrichti kritériumok

Az 1992. február 7-én aláírt Maastrichti Szerződés döntései szerint a közös pénz övezetéhez csak azon tagállamok csatlakozhatnak, amelyek gazdasága teljesít egyes, a gazdaság stabilitását, valutaunióra való érettséget bizonyító, a legjobb monetáris eredményeket felmutató tagállamok teljesítményéhez konvergáló, a monetáris unió szempontjából kiemelkedően fontos feltételeket. A meglehetősen szigorú, a közös pénz egyes tagállamokban történő bevezetéséhez szükséges feltételek, az ún. maastrichti konvergencia kritériumok a következők:

1. Árstabilitás: A fogyasztói árszint (infláció) emelkedése a vizsgált évben 1,5%-nál jobban nem haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációs rátájú tagállam átlagindexét.

Követelmény (aktuális): 2,4%

Hazai tényadat: 4,1%

2. Kamatok konvergenciája: A hosszú lejáratú kamatláb a vizsgált évben 2%-nál többel nem haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációval rendelkező tagállam átlagát.

Követelmény (aktuális): 5,5%

Hazai tényadat: 6,8%

3. Árfolyamok stabilitása: az Európai Monetáris Rendszer árfolyam-mechanizmusán (ERM- II) belül a nemzeti valutának a vizsgálatot megelőző legalább két éven keresztül a meghatározott ingadozási sávon belül kell maradnia, illetve nem értékelik le.

4. Fiskális kritériumok: A vizsgált évben a költségvetési deficit a GDP 3%-át, az államadósság pedig a GDP 60%-át nem haladhatja meg. Utóbbi esetben elvileg elfogadhatónak tekintik a 60%-nál magasabb szintet is, ha az adósságállomány folyamatosan csökkenő tendenciát mutat – ez azonban Magyarország esetében nem áll fenn, mert hazánkban az államadósság a 2001 óta a GDP 53,5%-áról folyamatosan emelkedik.

Követelmény 1 – költségvetési deficit: 3%

Hazai tényadat: 6,5%

Követelmény 2 – államadósság: 60%

Hazai tényadat: 60,5%

A konvergencia kritériumok meghatározó jelentősége, hogy egy tagállamnak a monetáris unió harmadik szakaszában való részvételéről az EU állam- és kormányfői a konvergencia kritériumok teljesítése alapján határoznak.

Fenti konvergencia-kritériumok közül a legnagyobb problémát a fiskális kritériumok teljesítése okozza, előrejelzések szerint ugyanis a költségvetési deficit 2006-ban is magas lesz: a kormányzat 6,6%-os értékkel számol, ugyanakkor ebben még nem szerepel az autópálya építések elszámolásának módszertani kockázata, illetve a végrehajtási kockázat – mely az elmúlt évek tapasztalatai alapján szintén nem elhanyagolható tényező.

Az MNB becslése szerint a várható hiány 2006-ban 7,8 – 8,9% között lesz, ami mellett szinte lehetetlen a 2010-es csatlakozási céldátum betartása.

Fentiek tükrében a következő egy évben vagy jelentős gazdaságpolitikai kiigazításokra vagy a csatlakozási céldátum újabb eltolására lesz szükség.

Utóbbi forgatókönyvnek azonban komoly negatív hatásai lennének a tőke- és pénzpiacokra, így a gazdaságpolitikai kiigazítás ez esetben sem kerülhető el, azt a piac előbb vagy utóbb mindenképpen kikényszeríti.

Érdemes megemlíteni, hogy mivel 2010 választási év lesz – kérdéses, hogy a hatalmon lévő kormány felvállalja-e az euró bevezetését a választásokkal közel egy időben vagy más időpontra teszi azt?

A makrogazdasági folyamatok függvényében inkább egy későbbi, mint egy korábbi csatlakozási időpont képzelhető csak el, mivel egy esetleges 2009-es euró bevezetéshez legkésőbb 2007-ben be kellene lépünk az ERM-II-be, ezt pedig a jelenlegi makrogazdasági mutatók alapján nem tartjuk megvalósíthatónak.

A makrogazdasági helyzet alapján piaci elemzők már a 2010-es belépést sem tartják reálisnak, inkább a 2012 és 2014 közötti belépés lehet a megvalósítható forgatókönyv.

1.3. Új külföldi szereplők belépésének lehetséges hatásai a hazai pénzügyi piacra

Jelen fejezetben a nemzetközi tapasztalatok alapján felvázoljuk a jövő lehetséges trendjeit a pénzügyi piacokon, a banki jelzáloghitelezés területéről kiindulva.

A nyugat-európai bank- és jelzálogpiac – különösen a német jelzálogpiac – mind penetrációját, mind fennállását tekintve fejlett piacnak mondható. A piac fejlettségéből adódóan a jelenlegi hazai jövedelmezőségi szinthez viszonyítva alacsony a banki tevékenység és a jelzáloghitelezés profitabilitása. A kamatmarzsok szűkek, a verseny intenzitása különösen az új belépők számára rontja az ágazaton realizálható profitot.

A jellemzően kis, nyitott országok jelzálogpiacai relatíve a koncentráltabbak közé tartoznak, ugyanis a jelzáloghitelezésben fontos tényező a méretgazdaságosság, amely a piac bizonyos kisebb mérete mellett nagyobb koncentrációt eredményez. Dánia, Portugália és Hollandia a legkoncentráltabbak, míg Spanyolország és Németország a legkevésbé. Az USA piacán birtokol legkisebb részarányt az öt legnagyobb cég összesített piaci részesedése. Minél nagyobb és zártabb egy gazdaság, valamint minél fejlettebb a jelzálogpiaca, annál kisebb a koncentráció. A magyar piacra így előretehető a hitelnyújtók magas piaci koncentrációjának hosszú távú fennmaradása, lévén jellegzetesen példája a kis, nyitott gazdaságnak, és a jelzáloghitelezés jelenlegi gyakorlata alig néhány éves múltra tekint vissza.

A dán és a portugál piac mindössze 5-6 hitelnyújtót „tud eltartani”, feltehetően a magyar sem fog többet, méretéből adódóan. Ebből kiindulva az új belépőknek minél hamarabb, és

minél agresszívebben kell a magyar piacra belépniük, amennyiben idővel a néhány fennmaradó, vezető piaci szereplővé szeretnének válni.

A magyar háztartások eladósodottsága jelentősen megugrott az elmúlt évek fogyasztási és hitel boom-jának következtében. A rendelkezésre álló jövedelem arányában a bruttó hitelállomány meghaladja a 32%-ot. Mindez a nyugat-európai országok adataival összemérve nem tekinthető fenntarthatatlan eladósodottsági szintnek. Portugáliában a nem pénzügyi vállalkozások és a lakosság hitelállománya eléri a GDP 128%-át, Németországban a hazai vállalkozásoknak és magánszemélyeknek nyújtott jelzáloghitelek állománya meghaladja a GDP 51%-át, amely alig több mint felét teszi ki a teljes nyújtott hitelállománynak, amely így szintén meghaladja a német GDP-t. A görög jelzálogpiacot is érdemes megnézni hasonló egyensúlyi problémáik miatt, mint amivel Magyarország is küzd (ikerdeficit). Csak a háztartási szektort nézve, a hitelállományuk eléri a GDP 34,5%-át, a jelzáloghitelek ebből a bruttó hazai termék 22,3%-át teszik ki. Érdemes továbbá figyelembe venni, hogy a görögöknél a hitelállomány növekedési üteme jelenleg is rendkívül dinamikus, havi szinten a GDP 0,4-0,7%-ával növekszik a lakáscélú hitelnyújtás, ami az elmúlt egy évben a GDP 6,3%-a körüli bővülést jelentett.

Tekintve, hogy a magyar háztartások eladósodottsága még nem érte el a GDP 20%-át, van tere a magánszektor további dinamikus lakáshitel felvételének.

Várhatóan lesznek olyan új szereplők, akik a piacra lépés mellett fognak dönteni, hiszen a hazai banki marge-ok és díjak még igen magasak – és itt nem csak a hitelekhez kapcsolódó tételekre kell gondolnunk, hanem az általános banki számlavezetésre, a bankkártyához, átutalásokhoz tartozó díjakra is: minden területen jelentős tartalékok vannak a díjképzésben.

Nyugat-Európában az euró bevezetését sok cég csak technikai változásnak tekintette, pedig stratégiai kihívást is hozott. Az árfolyamkockázat megszűnésével és a teljes ártranszparencia megvalósulásával a piacon jelenlévő szereplők a vártnál nagyobb mértékben kezdtek el terjeszkedni a külföldi piacok felé, ami vállalat-egyesülésekben, felvásárlásokban mutatkozott meg és jelentős szerepet játszott a pénzügyi szolgáltatások színvonalának fejlődésében.

Az új szereplők belépésére tehát a gazdaságpolitikai stabilitás megteremtéséig lehet, hogy várnunk kell, ha azonban elindul a nemzetközi cégek újabb terjeszkedési hulláma,

várhatóan jelentős verseny alakul majd ki a banki, biztosítási és befektetési szolgáltatások piacán egyaránt.

2. Az euróövezeti csatlakozás várható hatásai

2.1. Az euróra való átállás folyamata során a pénzügyi szolgáltatókkal szemben felmerülő kihívások, stratégiai problémák és a nemzetközi tapasztalatok alapján azokra adott válaszok

Az euró bevezetésével és az átállási feladatokra való felkészüléssel kapcsolatban felmerülő legfontosabb, kiinduló kérdés az időpont.

Ahogy azonban az első fejezetben is hangsúlyoztuk, itt nem csak egy, a médiában oly sokszor hangoztatott bevezetési időpontra kell gondolnunk, hanem az ezt megelőző fázisok kezdeti időpontjaira is, az átállási folyamat szempontjából ugyanis ezek a korábbi időpontok lesznek a meghatározóak.

Kiindulásképpen tekintsük át, hogyan is történtek az események Nyugat-Európában, az eurót 2002-ben bevezetett országokban:

A Maastrichti Szerződés gazdasági és pénzügyi unióról hozott döntéseinek eredményeként 1999-ben az EU bevezette közös pénzét, az eurót, amelyhez 12 tagállama csatlakozott: Dánia, Svédország és az Egyesült Királyság kivételével mindegyik EU- tagország.

A közös pénz igazi megjelenése azonban csak 2002. január 1-jén következett be, amikor az euró pénzügyi és bankjegyek készpénzforgalomba kerültek, majd kéthónapos átmenet után kizárólagos fizetőeszközzé váltak az euróra áttérő 12 tagországban.

1999-ben tehát kezdetét vette a Gazdasági és Monetáris Unió harmadik szakasza: az euró, mint számlapénz megjelenése. Ettől kezdve a nemzeti valuták csak az euró váltópénzeként funkcionáltak tovább. Ezzel a monetáris politika nemzetek feletti szintre került és immár az Európai Központi Bank döntéshozó testületeinek felelőssége alá tartozik.

Az Európai Unió Tanácsa **1998. december 31-én, illetve a görög drachma esetében 2000. június 19-én megállapította a megszűnő nemzeti fizetőeszközök és az euró**

Készítette: Privátbankár.hu Kft.
Minden jog fenntartva!

között alkalmazandó - visszavonhatatlanul rögzített - átváltási arányokat, melyeket hat számjegyű számmal fejeznek ki, mindig 1 euróhoz viszonyítva. A tagállamok nemzeti fizetőeszközeinek ettől az időponttól kezdve nincs önálló árfolyamuk sem egymással, sem más pénznemekkel szemben.

Az átváltási arányok végleges és visszavonhatatlan meghatározásával tehát az átállás tulajdonképpen már 1999. január 1-jén megtörtént, az ezután következő három év már inkább az akklimatizálódás fázisának tekinthető.

Fontos kiemelni a görög drachma esetét, Görögország ugyanis 1999-ben, a többi állam átállásakor még nem felelt meg a Maastrichti Kritériumoknak, így ekkor még nem léphetett be a monetáris unióba. Az EU Tanácsa csak 2000. június 19-én igazolta, hogy Görögország teljesíti a belépési feltételeket, így csak ekkor állapították meg a görög drachma végleges átváltási árfolyamát az euróval szemben, és 2001. január 1-vel bevezették Görögországban is eurót, mint számlapénzt.

A lehetséges forgatókönyvek felvázolásához még egy fontos tényezőt figyelembe kell vennünk, mégpedig azt, hogy **az euró bevezetése előtt legalább két évet el kell tölteni az ERM-II rendszerben**, tehát Magyarországnak a kommunikált 2010-es euró-bevezetést feltételezve legkésőbb 2008. január 1-jén be kellene lépnie az ERM-II-be.

Miért is olyan fontos ezt hangsúlyozni? Az eddigi tapasztalatok alapján **szinte minden országban az ERM-II-be történő belépéskor megállapított középárfolyam lett az euró végleges váltási árfolyama**.

Kivételt egyedül Görögország jelentett, ahol az induló belépési árfolyamhoz képest 2000. január 17-én egy 3,5%-os felértékelést hajtottak végre a sávközépen és végül ez lett a végleges váltási árfolyam - megjegyzendő azonban, hogy itt már a belépés sem ment simán (1998. március 16.), ugyanis az akkori piaci árfolyamhoz képest 12,3%-kal leértékelt sávközéppel indítottak. Ehhez képest a későbbi 3,5%-os sáveltolás már nem tekinthető hatalmas eltérésnek.

Az árfolyam-mechanizmusban való részvétel az EMU-hoz történő csatlakozás kötelező előfeltétele. A szabályok szerint a valutauniós tagságra pályázó országoknak legkevesebb két évet kell eltölteniük az ERM-II-ben, mielőtt bevezethetnék az eurót. Ebben az időszakban nem értékelhetik le a valutájukat, annak középárfolyamát az euróhoz kötik, és ahhoz képest 15 százalékosnál nagyobb ingadozásokat egyik irányban sem engedhetnek meg.

Feltételezhető tehát, hogy az euró végleges váltási árfolyama az ERM-II-be történő belépéskor meghatározott sávközép értékén vagy annak közelében fog alakulni a forint esetében is. Tulajdonképpen ez a várakozás csak egy esetben nem érvényesülhet, ha a forint árfolyama olyan nagy változást mutat valamely irányba, hogy elkerülhetetlenné válik a sávközép jelentős módosítása - ekkor azonban nem csak a váltási árfolyam alakulna a tervezettől eltérően, hanem az egész euró-bevezetési menetrend felborulna, azaz várhatóan a 2010-es euró-bevezetés sem lenne megvalósítható.

Visszatérve azonban az optimista forgatókönyvhöz, amennyiben az ERM-II-ben történő részvétel sikeresnek bizonyul, és Magyarország teljesíti a belépési feltételeket, az Európa Tanács meghatározza a forint és az euró végleges váltási árfolyamát, azaz gyakorlatilag megszünteti a forintot, mint önálló valutát.

Ennek megvalósítására két mód kínálkozik: az **azonnali bevezetés** és az **átmeneti időszak** alkalmazása:

Az Európai Bizottságnak az eurozóna bővítéséről készített jelentése szerint Észtország 2006 közepén, Litvánia, Szlovénia és Ciprus 2007-ben, Lettország és Málta 2008-ban, Szlovákia 2008-2009-ben, Lengyelország 2009-ben, Csehország 2009-2010-ben, míg Magyarország 2010-ben tervezi az euró bevezetését. Ebből öt új tagállam Ciprus, Lettország, Litvánia, Szlovénia és Szlovákia úgy döntött, átmeneti időszak nélkül vezetné be a közös európai fizetőeszközt, vagyis **egyszerre rögzítené jelenlegi devizájának árfolyamát az euróhoz és vezetné be a közös pénzürméket és bankjegyeket.**

Ez a megoldás kétségtelenül a leggyorsabb, de nem hagy teret az alkalmazkodásra sem a lakosság, sem a pénzügyi szféra számára. Ebben az esetben csak a fentebb vázolt **sávközép = váltási árfolyam elmélet** jelenthet támpontot a folyamatok tervezésében.

A másik lehetőség, hogy egy átmeneti időszak közbeiktatásával történik meg az euró bevezetése, így bizonyos ideig még használható lenne a korábbi fizetőeszköz, de természetesen csak a fixen rögzített váltási árfolyamon. Így – a rögzített árfolyam ismeretében - maradna idő a lakosság pontos tájékoztatására, az informatikai rendszerek átalakítására és tesztelésére, illetve az olyan stratégiai feladatok véghezvitelére, mint a pénzügyi termékek struktúrájának és árazásának átalakítása.

Az Európai Bizottság az euró-átállás módjára vonatkozóan semmilyen javaslatot nem tesz, vagyis a döntést a tagállamokra bízta. A testület közleménye azonban emlékeztet: Görögország kivételével a valutaunió többi tagállamában három éves átmeneti időszak után lett egyedüli hivatalos fizetőeszköz az euró, de Görögország is közel másfél éves átmeneti időszakot tudhat maga mögött.

Ennek ellenére végül Ciprus, Lettország, Litvánia, Szlovénia és Szlovákia után **Magyarországon is az azonnali átállásról született döntés**: a közös pénzt a zónába lépéskor azonnal – azaz átmeneti időszak nélkül - forgalomba is hozzák. A forint és az euró a tervek szerint párhuzamosan egy hónapig lesz forgalomban.

Fontos megjegyezni, hogy a pénzügyi szolgáltatóknak és a kereskedelmi cégeknek érdemes lehet ösztönözni az euró alapú fizetéseket már a valódi átállás előtt, így egy kvázi “tesztüzem” végezhető, melynek során még az éles váltás előtt felszínre kerülhetnek olyan hibák, mint pl. a belső technológiai rendszerek működési zavarai, az alkalmazottak felkészületlensége, stb.). Ilyen jellegű kezdeményezések már ma is jelen vannak a piacokon, hogy két példát említsünk: - az Interspar áruházakban már ma is lehetséges az euróval történő fizetés
- a kereskedelmi bankok deviza alapú termékei szintén elősegítik a lakosság felkészülését az átállásra.
A korai euró alapú fizetések lehetővé tételével a későbbi hibák előfordulási valószínűsége nagymértékben csökkenthető.

2.2. Az euróbevezetés által támasztott technikai kihívások

Az alábbi fejezetben az átállási folyamat során várhatóan felmerülő, jellemzően technikai jellegű, illetve a pénzügyi szolgáltatások, termékek átalakításával, a termékstruktúrával kapcsolatos problémákat, kérdéseket mutatjuk be.

Az euró bevezetésének feladatai elsőként a technológiai rendszerek átalakításának szükségességében jelentkeznek, de a várható trendek feltérképezésével ennél sokkal mélyrehatóbb teendők is előtérbe kerülhetnek, melyekre már évekkel korábban érdemes felkészülni.

Minden piaci szereplő számára rendkívül fontos, hogy az átállási időszakban is fenn kell tartani a szolgáltatások és a kiszolgálás magas színvonalát, mert ennek hiánya az ügyfelek elvándorlásához vezethet.

A szolgáltatási színvonal fenntartása tehát elsődleges érdek, melynek négy alapvető pillére van:

- ❑ Az informatikai / technikai háttérrendszerek terhelhetősége
- ❑ Az alkalmazottak felkészültsége / stressz helyzetek kezelése
- ❑ Devizaváltási problémák (ATM-ek, csekkek, nyomtatványok, árjelzők módosítása, átállítása)
- ❑ Hibás tranzakciók megelőzése és kezelése

Fenti problémák előfordulása erőteljesebben az átmeneti időszakkal történő átállásnál lehet jellemző, de az azonnali átállás során is felmerülhet azok nagy része, így ebből a szempontból nem bontjuk ketté az átállási folyamat lehetséges nehézségeit.

A pénzügyi szolgáltató cégek (bankok, biztosító társaságok, brókercégek) számára az átállás során az egyik legnagyobb kihívást **az informatikai háttérrendszer** felkészítése fogja jelenteni, ilyen tömegű módosítás esetén nagy valószínűséggel várható néhány hibajelenség, melyek megelőzését leginkább a kisebb csoportokban történő átállással lehet elérni.

Az informatikai háttérrendszer mellett a dolgozók is nagy nyomásnak lesznek kitéve az átállási időszakban minden bizonnyal felmerülő problémák miatt, így őket is fel kell készíteni a problémák kezelésére, különböző képzési programokkal, tréningekkel, belső tesztelésekkel.

Az alkalmazottakat érintő leggyakoribb helyzetek várhatóan a nyomtatványok helytelen kitöltéséből és az átváltási hibákból adódó félreértések lesznek, melyek megfelelő kezelésére pontos szabályrendszert javasolt létrehozni.

A szabályrendszer létrehozásával és az alkalmazottakkal történő megismertetésével egyrészt egyértelműen kezelhetővé válnak a helytelen kitöltésből adódó ügyfélpanaszok, másrészt a tesztelések során fény derülhet az alkalmazottaknál és a technikai rendszerben felmerülő lehetséges problémák nagy hányadára, így azok a valódi átállás időpontjára részben megelőzhetőekké válnak.

Bár Magyarországon nem annyira elterjedt a csekkek használata, mint Nyugat-Európában, az euró-alapú csekk-könyvekre való átállás így is komoly és körültekintést igénylő banki feladat lesz. Az új, euró alapú csekk-könyveket a téves tranzakciók minimalizálása érdekében jól láthatóan meg kell különböztetni a korábbi, forint alapú csekkektől. Nyugat-Európában az átállás során sokszor gondot okoztak, az ún. “misstated” csekkek – azaz olyan helytelenül kitöltött csekkek, amelyen rossz devizanem szerepelt (pl. euró csekkfüzetben frank kifizetést kért az ügyfél vagy fordítva) – **ezeket a csekkeket a banknak semmilyen esetben sem szabad elfogadnia.**

A helytelen kitöltés azonban nem csak a csekkekre vonatkozhat, a fogalom alatt tágabb értelemben tulajdonképpen azt értjük, amikor az ügyfél nem veszi észre – még nem tudatosul benne - hogy adott tranzakció már nem forintban, hanem euróban kerül elszámolásra.

Jellemzően ilyen helyzet lehet például egy ATM-ből történő készpénzfelvétel, ahol az ügyfél nem veszi észre, hogy adott ATM már euró bankókat ad (vagy akár kettős működésű) és 1000 Ft helyett véletlenül 1000 euró készpénzt vesz fel az automatából.

Szerencsére Magyarországon az ilyen jellegű hibák várhatóan a Nyugat-Európában tapasztaltaknál kisebb számban fordulnak majd elő, köszönhetően a forint és az euró árfolyama közötti jelentős eltérésnek, de minden bizonnyal lesznek olyan esetek, ahol az

Készítette: Privátbankár.hu Kft.

Minden jog fenntartva!

ügyfél szándéka és a megvalósított tranzakció nem fog egyezni. Ezeket a helyzeteket – ha lehetséges – még a banki feldolgozás előtt ki kell szűrni a téves tranzakciók minimalizálása érdekében.

A téves tranzakciók megelőzése részben az alkalmazottak képzésén és felkészültségén, részben pedig olyan technikai módosításokon múlik, melyek felhívják az ügyfelek figyelmét arra, hogy az adott tranzakció már nem forintban, hanem euróban kerül elszámolásra.

Ilyen megoldás lehet minden típusú banki nyomtatványnál (készpénzfelvételi lap, csekk-könyv, átutalási megbízás nyomtatvány, stb...), ha az EUR jelzés feltűnően, nagy betűkkel feltüntetésre kerül az adott nyomtatványon, továbbá egy jól látható felirat is jelzi, hogy „a tranzakció elszámolása euróban fog megtörténni, a nyomtatványon az euró összeget kérjük szerepeltetni”.

A tévesen kezdeményezett tranzakciók (főleg átutalások) szűrését a forint és euró árfolyamának különbsége miatt részben automatizálva is meg lehet oldani - nevezetesen azoknál a tranzakcióknál, ahol az indított tranzakciók a számlán rendelkezésre álló egyenleg alapján nem kerülhetnek kiegyenlítésre, eleve feltételezhetjük, hogy a tranzakciót forintban kívánták kezdeményezni.

Ebben az esetben a tranzakció forintban történő automatikus elvégzését természetesen nem kezdeményezheti a Bank, de egy automatikus tájékoztató üzenettel jelezni lehet az ügyfélnek, hogy a kívánt tranzakció nem valósult meg.

Az üzenet legcélszerűbb formája az SMS, de természetesen azoknál az ügyfeleknél, ahol nem áll rendelkezésre mobil-telefonszám, a hagyományos postai értesítést is lehet alkalmazni.

A téves utalásokról küldött értesítés és annak gyorsasága is rendkívül fontos, mert ez esetben az ügyfél nem tudja, hogy valójában nem utalta el a kívánt összeget és valószínűleg intézkedni szeretne az utalás tényleges elindításáról.

Természetesen ezzel a megoldással sem lehet teljesen kiszűrni a hibákat, hiszen ha az ügyfél számláján rendelkezésre áll a megfelelő egyenleg, a tranzakció – bár forintban lett volna esedékes – euróban teljesül. Ez esetben csak azzal lehet minimalizálni a tévedéseket,

Készítette: Privátbankár.hu Kft.

Minden jog fenntartva!

ha a fentiek szerint még a tranzakció elindítása előtt megerősítést kérünk az ügyféltől, illetve nyomtatványok esetén jelzésekkel, feliratokkal hívjuk fel figyelmét a használt devizanemre.

A fenti probléma fordítva is felmerülhet, azaz az ügyfél euróban szeretne egy utalást elindítani, de megszokásból forintban adja meg az összeget, így a tranzakció forintban teljesül. A Bank ebben az esetben is hasonló lépéseket tehet (SMS, levélben történő figyelmeztetés), azzal a különbséggel, hogy ekkor nem merülhet fel, hogy a számlán lévő fedezet elégtelensége miatt kiderül a tévedés (200 EUR helyett 200 HUF összeget utal át az ügyfél – a váltási arányok miatt ekkora forintösszeg minden bizonnyal rendelkezésre áll számláján), így pedig nehezebb megállapítani az ügyfél eredeti szándékát.

Az euró hivatalos bevezetése után már változik a helyzet, ettől az időponttól kezdve a forintban indított tranzakciók automatikusan elutasításra kerülnek, az ügyfelek „megszokott ügyletei” miatt azonban hasonló problémák várhatóan még jó ideig elő fognak fordulni.

2.3. Az ATM és POS terminálokkal kapcsolatos teendők

Az euró bevezetés technológiai és logisztikai szempontból egyik legnagyobb körütekintést igénylő területe a bankkártyák, POS-terminálok és ATM berendezések átállítása.

Az ATM-ek átállításánál máris előkerülnek azok a kérdések, melyek meghatározása kormányzati feladat: lesz-e átmeneti időszak vagy azonnali átállás valósul meg, illetve meddig maradnak forgalomban, és hogyan használhatóak fel a forint bankjegyek?

A válaszok pedig: azonnali átállás és egy hónapos párhuzamos pénzforgalom.

Fenti kérdések és válaszok figyelembe vételével megállapítható, hogy az ATM berendezések átállítása egyrészt technikai jellegű feladat, azaz a berendezéseket úgy kell módosítani, hogy azok teljesíteni tudják a csatlakozás előtt és után jelentkező követelményeket, másrészt pedig tervezési feladat, hiszen olyan rendszert kell kialakítani,

mind működésében, mind megjelenésében, mely a lehető legkisebbre csökkenti az esetleges téves tranzakciók számát.

Az első alapvető kérdés, hogy **szükséges-e olyan ATM-eket üzembe állítani, amelyek mind forint, mind euró ki- és befizetéseket tudnak teljesíteni, illetve fogadni?**

Mivel az euró bevezetése után egy hónapig még forgalomban marad a forint, mint hivatalos fizetőeszköz, célszerű lehet egy olyan megoldást alkalmazni, hogy az euró bevezetésének időpontjától az ATM-ekből már csak euróban lehet készpénzt felvenni, ugyanakkor a forint befizetéseket engedi a Bank és a beérkező összegeket már euróban írja jóvá a számlákon.

Ily módon jelentősen csökkenthető lenne a bankfiókok forgalma és így az ügyintézők terheltsége. Az ügymenet gyorsítását segítő lépésekre a bevezetés kezdeti időszakában mindenképpen szükség van, **nyugat-európai tapasztalatok alapján ugyanis a készpénzfelvételi igény az euró bevezetése utáni első hetekben az átlagos értékek 20-50-szerese (!) volt.**

A következő fontos kérdés, hogy az euró és forint tranzakciókat **közös, egybeépített ATM-mel vagy külön forint és külön euró ATM-mel** kívánja kezelni adott Bank?

Amennyiben külön euró alapú ATM-et alkalmaz egy bank, ezt a megoldást egészen az euró bankók és érmék bevezetéséig sikeresen működtetheti, ekkor azonban mindenképpen szükség lesz a forint alapú ATM-ek euróra való átállítására. A forint ATM-ek átállítása után adott banknak természetesen minden ATM berendezése euró alapon fog működni, így a frekvenciált helyeken egy területen több ATM is lesz majd – így egyes ATM berendezéseket később akár meg is lehet szüntetni.

A másik lehetőség, hogy a bank átalakítja a jelenlegi ATM parkját oly módon, hogy a berendezések mind a forint, mind az euró ki- és befizetéseket tudják kezelni. Ebben az esetben a Bank összes ATM berendezése ily módon kerülne átalakításra, azaz nem lenne szükség új ATM-ek telepítésére, valamint ebből adódóan az esetleges későbbi megszüntetéseket is el lehetne kerülni.

Az egybeépített ATM-ek hátránya viszont, hogy megnöveli a téves tranzakciók esélyét, hiszen az ügyfél ugyanazt a berendezést használja mindkét pénznem tranzakciójánál, így a

Készítette: Privátbankár.hu Kft.

Minden jog fenntartva!

figyelemfelhívást szolgáló jelzések csak az ATM berendezés képernyőjén helyezhetők el (például megerősítés kérésével)

Külön ATM alkalmazása esetén megvan a lehetőség arra, hogy már maga a berendezés is teljesen más megjelenéssel rendelkezzen, és az ügyfél könnyen azonosíthassa, melyik pénznemben indítja el a kívánt tranzakciót.

Mindkét fent leírt változat alkalmazható, a bankoknak érdemes mérlegelniük, hogy számukra melyik megoldás jár kisebb ráfordítással, illetve alacsonyabb kockázattal.

A devizanem helytelen kiválasztásából adódó téves tranzakciók megelőzése érdekében mindkét változatnál érdemes lehet megerősítést kérni az ügyféltől külön a devizanemre vonatkozóan, illetve néhány olyan biztonsági megoldást is érdemes alkalmazni, melyek csökkentik a téves tranzakciók számát. Ilyen megoldás lehet például feltűnően címkézett, vagy az euró tranzakciók számára eltérő színű befizetési borítékok alkalmazása.

A bankkártyákat kiszolgáló berendezések másik csoportja a **POS terminál**, melyek az ATM-eknél lényegesen kisebb „tévedési kockázatot” hordoznak, alkalmazásukkal ugyanis teljes mértékben kiszűrhető a készpénzhasználat.

A POS terminálokkal kapcsolatban főbb teendői nem a bankoknak, hanem a kiskereskedelmi egységeknek lesznek, a bankok feladata mindössze annyi, hogy a tranzakciók engedélyezése során az ügyfél megfelelő számlájához tudják kapcsolni a kifizetést.

A nyugat-európai tapasztalatok alapján a POS-ek átállításával nem voltak problémák, egyes bankok az euró és a nemzeti valuta közötti váltást segítő eszközöket helyeztek el a POS terminálok mellé, ezeket azonban a kiskereskedők és vásárlók csak elvétve használták.

2.4. A pénzügyi szolgáltatók átállásának időzítése, árazási politika

Az időzítés kérdését jelenleg nehéz kezelni, mert egyelőre nem lehet tudni, hogy mikorra kell az átállási folyamatot lezárni. A fő kérdés az, hogy mikor határozzák meg az euró és a forint váltási árfolyamát, ekkortól kezdve ugyanis tulajdonképpen a forint, mint pénznem megszűnik létezni, kizárólag az euró váltópénzeként funkcionál majd.

Az euróövezethez eddig csatlakozott országok esetében a **váltási árfolyamot már három évvel a valódi bevezetés előtt meghatározták**, így volt idő az árak és a termékek megfelelő átstrukturálására.

A jelenlegi állás szerint ez hazánkban kissé más módon, azonnali átállással fog megtörténni, azonban ettől függetlenül a váltási árfolyam kialakulása közelítőleg előrevetíthető. A legvalószínűbb forgatókönyv, hogy az ERM II-es rendszerbe történő belépéskor érvényes sávközép lesz az euró hivatalos váltási árfolyama. A kötelező két éves időszakban esetlegesen bekövetkező árfolyammozgások azonban ezt az értéket még módosíthatják, így az ERM II-be történő belépés idején a váltási árfolyam legfeljebb várható értéknek tekinthető.

Nyugat-Európában az átállási folyamatot később elindító bankoknak az volt az előnye a többiekkel szemben, hogy a jogi szabályozás már letisztultabb helyzetet teremtett, így pontosabban lehetett megtervezni az átállási folyamat lépéseit és módszereit.

A hazai helyzetre vetítve ez például abban nyilvánulhat meg, hogy egy év múlva már remélhetőleg lezárt kérdés lesz, hogy mikor lépünk be az ERM-II rendszerbe és mikor kerül sor az euró bevezetésére.

Amint az ERM-II rendszerben érvényes sávközép nyilvánosságra kerül, elviekben megindulhat az árazás euró értékeknek megfelelő meghatározása (átváltása) és amennyiben nem tapasztalható erősebb ingadozás az árfolyamban, az ERM-II tagság második évében már tulajdonképpen megindulhat az euró alapú termékek fokozatos bevezetése is – előrehozva ezzel az átállási feladatokat.

Újabb kérdéskört jelent, hogy a pénzintézetek az átállás időszakában elérhetővé teszik-e a teljes termékkörüket euróban vagy csak bizonyos kiválasztott termékeket? Ha nem lesz

elérhető a teljes termékkör az új pénznemben, akkor mi történik a többi termékkel a váltáskor? A bankoknak gondoskodniuk kell a termékek megszüntetéséről, átalakításáról vagy új termékekkel való helyettesítésükről.

E kérdések megválaszolásánál a termékstruktúrát érintő technikai változásokon túl mindenképpen figyelembe kell venni a deviza átváltási rendszer terhelését, terhelhetőségét is. E tényező vizsgálata után érdemes az egyes pénzügyintézeteknek dönteniük, hogy mely termékeket milyen formában teszik majd elérhetővé az ügyfelek számára.

A váltási árfolyam meghatározásakor az első, mindenhol felmerülő probléma a kerekítés lesz, melyet részben az árazás átalakításával lehet megoldani, részben viszont promóciós akciókhoz lehet kötni, természetesen lefelé kerekítésekkel, illetve kisebb-nagyobb árengedményekkel.

Ennek megfelelően korai döntéshozatalt igényel az **árazási stratégia** kialakítása: még a tényleges váltás előtt úgy kell módosítani az árakat, hogy a konverzió már ne okozzon lényegi árváltozásokat, azaz a banki díjak, költségek megközelítőleg köthetők legyenek egész vagy fél euróhoz.

Az átárazásokat úgy kell végrehajtani, hogy a fogyasztók a bevezetés előtti és utáni hónapokban ne érezzenek áremelkedést.

A tranzakciós díjakon (átutalások, készpénzfelvétel, közüzemi megbízások, stb.) felül a hiteleknel, illetve egyéb tranzakcióknál alkalmazott minimum és maximum díjakat, illetve a bankkártya- és hitellimiteket is célszerű úgy alakítani, hogy az euró bevezetésekor egyértelmű és könnyű legyen azok átváltása.

Franciaországban, 1997-ben, azaz 5 évvel a frank megszüntetése előtt, a kormány egy nemzeti tervet tett közzé az euró bevezetésére. Az euró érmék bevezetése 2002. január 1-jén történt meg, de 2001 októberében már befejeződött a betéti számlák nagy részének átállítása, a Franciaországban rendkívül népszerű új, euró alapú csekk-könyvek kiküldése és közel minden elektronikus terminál adaptálása.

2.5. A banki termékek átállítási kérdései

Az euró bevezetése természetesen minden banki terméket érint, melyek közül azonban a betéti- és a hiteltermékek állnak a legnagyobb változás előtt, hiszen itt nem csak a felszámított díjakat kell átkonvertálni euróra oly módon, hogy az mind üzletileg, mind stratégiaileg megfelelő legyen, hanem a hazai, jelenleg lényegesen magasabb kamatszintet is össze kell egyeztetni az uniós, alacsony kamatszinttel.

Fokozott figyelmet érdemelnek a fix időtartamú lekötések, egy 12 hónapos forint lekötést például az euró bevezetés előtt kevesebb, mint 12 hónappal nem célszerű elfogadni, vagy úgy kell annak kamatát meghatározni, hogy ne ösztönözzön a forintban történő megtakarításra, hanem tereljen az euró felé. Ez esetben lejáratkor ugyanis már euróban kapja vissza pénzét az ügyfél. Ezen fix forint kamatlábak meghatározása különös gondosságot igényel a bankok részéről.

A hitelek több típusra érdemes bontanunk, mert eltérő átállási feladatokat igényelnek.

A folyószámlahitelek például változó kamatozásúak, és bármikor módosítható a kamatszintjük, így mindössze annyi a teendő, hogy **az euró bevezetésének napjától érvényes hirdetményben már csak az euró alapú folyószámlahitel kamatokat, díjakat tüntetik fel a bankok** - ebben az esetben csak tájékoztatni kell az ügyfeleket az átállás módjáról és menetéről.

A következő vizsgált hiteltípusba **a lombardhitelek, áruhitelek és a személyi kölcsönök** tartoznak. Itt érdemes megjegyezni, hogy a Magyarországon egyre inkább terjedő deviza alapú hitelezés hulláma a személyi kölcsönök termékkörét már elérte, így várhatóan egy-két éven belül jelentős deviza alapú személyi kölcsön állománya lesz a bankoknak. Ezeknél a hiteltípusoknál célszerű az ügyfeleket már jóval a csatlakozás előtt az euró alapú termékek irányába terelni, ezáltal is csökkentve az átállás technikai feladatait. A jellemzően éven belüli lombardhitelekkel vagy legfeljebb két éves áruhitelekkel szemben a személyi kölcsönök általában már nagyobb összegűek és ebből adódóan hosszabb futamidejűek is lehetnek.

A harmadik típusba a jelzálogalapú szabad felhasználású hitelek, illetve a piaci kamatozású és támogatott lakáshitelek tartoznak, melyek már jellemzően 5-10 év futamidő feletti konstrukciók, előre rögzített kamatperiódussal (azaz a kamatláb csak bizonyos időközönként változtatható).

A forint alapú hitelek kezelésének kérdését tehát ketté kell választanunk:

- Ha a termék kamatlába bármikor, rugalmasan változtatható, a több éves futamidő önmagában még nem jelent gondot. Az euró bevezetésének napján lehet egy új, immár euró alapú kamatlábat automatikusan érvénybe léptetni a régi hitelekre vonatkozóan is.
- Amire igazán ügyelni kell, az a rögzített kamatperiódusú hitelezés, ekkor ugyanis nem lehet azonnali hirdetmény-módosítással kezelni a forint és euró közötti esetleges kamatkülönbséget.

A rögzített kamatperiódusú hitelek esetében két alapvető megoldás lehetséges, melyek közül a bankoknak kell eldönteniük, hogy melyiket kívánják alkalmazni, de akár egy minden bankra kiterjedő ajánlás vagy szabályozás is megfogalmazható:

1. **A termék érvényes kamatperiódusának végéig a forintkamatláb kerül alkalmazásra az euró bevezetése után is.** Így alternatív euró hitel kínálat hiányában a bank esetleg ügyfelet veszít, mivel sokan nem veszik igénybe a hitelt, vagy ha mégis akkor a bevezetés utáni extra kamatnyereségnek lehet negatív visszhangja a lakosság körében. Amennyiben a Bank ezt a megoldást választja, minden esetben, ha a kamatperiódus fordulónapja legalább egy hónappal az euró bevezetésének dátuma utánra esik, az ügyfél figyelmét már szerződéskötéskor fel kell hívni arra, hogy az euró bevezetése után a kamatperiódus lejártáig még a korábban érvényes kamatot kell fizetnie. Fontos ugyanakkor, hogy az euró csatlakozáshoz közeledve a forint termékek mellett párhuzamosan versenyképes euró termékeket kínáljon a Bank.

2. **A bank felfüggesztheti a kamatperiódusok fordulónapjának érvényességét, és az euró bevezetésének napjától új kamatlábat léptethet életbe.** Ebben az esetben lehetséges a korábbi kamatperiódus megtartása és újraindítása, de akár új kamatperiódus megállapítása is célszerű lehet. Például ha az átállás előtt egy forint alapú személyi kölcsön kamatperiódusa egy év volt és a kamatforduló szeptember 14-i dátummal volt érvényben, egy január 1-jei euró bevezetéssel a kamatperiódus újraindítható január 1-jén. A Bank döntése alapján a kamatperiódus újraindítható a korábban érvényes 1 éves tartammal, de akár egy – a kockázatokat jobban kezelő – három hónapos kamatperiódus is megállapítható.

Fenti módszerek alkalmazása a szabad felhasználású jelzáloghiteleknel nem jelenthet különösebb gondot, hiszen a jellemző kamatperiódus ennél a termékcsoportnál 1 év, így gyakorlatilag csak abban különbözik egy hagyományos személyi kölcsöntől, hogy ingatlanfedezet áll mögötte. Mivel az ingatlanfedezet értéke az átállással nem változik, a hitelszámlák technikai átállításán túl csak az esetlegesen fennálló kamatkülönbözet kezelését kell megoldani.

Némileg bonyolultabb problémát jelenthetnek a piaci kamatozású és támogatott lakáshitelek, ebben a termékcsoportban ugyanis már nemcsak 1 éves, hanem 5 éves és 10 éves kamatperiódusú konstrukciók is léteznek a piacon, ilyen időtávon pedig már nem egyértelmű az azonnali kamatváltozás kivitelezhetősége. A hitelek fedezetéül szolgáló jelzáloglevelek előre meghatározott kamatozása szintén nehezíti az azonnali kamatcsökkentések kivitelezhetőségét.

A probléma rendkívül összetett, hiszen ha például egy 2007-ben, 10 éves futamidővel és 5 éves fix kamatozással kötött hitelszerződés forrásául a Bank is hasonlóan hosszú fix kamatozású eszközt vesz igénybe, akkor a kamatok 2010-ben történő csökkentése elfogadhatatlan veszteséget okozna a hitelintézetnek.

A kérdést persze összességében, **a Bank teljes eszköz- és forrásállományát, illetve azok átlagos futamidejét figyelembe véve kell megvizsgálni**, de tény, hogy a már felvett támogatott hiteleknel – a forrásul szolgáló jelzáloglevelek kamatai miatt – **kevésbé lehetséges a kamatlábak módosítása.**

A képet tovább bonyolítja az állami támogatások rendszere, mely éppen a piaci kamatok és a mesterségesen alacsony, támogatott hitelkamatok közötti különbséget hivatott finanszírozni.

A támogatott hiteleknel további **bizonytalansági tényezőt** jelent az állami szerepvállalás rendszerének esetleges átdolgozása is.

Mindenképpen figyelembe kell venni az ügyfelek tájékoztatásának kérdését is. Ez látszólag nem jelentős probléma - ha viszont tekintetbe vesszük, hogy egy 2010-es euró bevezetést feltételezve egy 2005-ös szerződéskötés első kamatfordulója 5 éves periódus esetén már átcúszik arra az időszakra, amikor az euró lesz a hivatalos fizetőeszköz Magyarországon, akkor könnyen belátható, hogy az ügyfelek előre, vagy legalább szerződéskötéskor történő pontos tájékoztatása máris lehetetlen.

A **deviza alapú hiteleknel** más módon jelentkeznek az átállási feladatok, melyekre azonban szintén érdemes felkészülni.

A lakossági banki piacon jelenleg három területen jellemző a deviza alapú hitelezés: a lakáshitelek, a szabad felhasználású jelzáloghitelek és újabban a személyi kölcsönök vehetők fel külföldi pénznemben történő elszámolással, euró és svájci frank alapon.

E termékek közös jellemzője, hogy tulajdonképpen kevesebb módosítással adaptálhatók az euró bevezetése utáni időszakra, mint forint alapú társaik. Ugyanis, míg a forint alapú termékeket – a forint megszűnése miatt – teljes mértékben át kell alakítani euró alapú termékekké, vagy meg kell őket szüntetni, esetleg helyettesítő, euró alapú terméket kell bevezetni, addig a deviza alapú konstrukcióknál ez a probléma eleve nem merül fel, hiszen nem szűnik meg a termék elszámolási alapjául szolgáló deviza.

A konstrukciók átalakítása tehát ezekben az esetekben mindössze arra korlátozódik, hogy a hitelezési folyamatból teljesen kiszűrjük a forintot, mint köztes pénznemet és azt euróval helyettesítjük.

Tekintsük át először az **euró alapú hitelek** jelenlegi működési elvét:

Általánosan alkalmazott elv, hogy a hitelfelvétel forintban, az elszámolás euróban történik, azaz a hitel folyósítása nem csak a forint alapú hitelezésnél szokásos költségekkel, hanem ezeken túl váltási költségekkel is jár, melyet teljes mértékben az ügyfél visel.

Amennyiben például az ügyfél 10 millió forint hitelt kíván felvenni, ezt a Bank a váltási költségekkel növelt árfolyamon (folyósítási árfolyamon, például deviza vételi árfolyamon) folyósítja számára, tegyük fel 249 Ft-os euró árfolyamon.

Az ügyfél által történt befizetéseket és a fizetendő költségeket ezzel szemben a Bank törlesztési árfolyamon (például deviza eladási árfolyamon), tegyük fel 254 Ft-os euró árfolyamon fogadja be az ügyféltől. Az ügyfél így forintban teljesíti a befizetéseket, melyet a Bank vált át euróra, így az ügyfél tulajdonképpen eurót vesz a Banktól.

Az euró bevezetésével éppen ez a váltási rendszer fog megszűnni, hiszen attól az időponttól kezdve, hogy az euró lesz a hivatalos fizetőeszköz Magyarországon, az euró alapú hitelek és a korábbi forint alapú piaci hitelek egy terméké válnak, azaz új hitelfelvétel már csak euró alapon történhet, mégpedig váltási költségek alkalmazása nélkül.

A korábban felvett euró alapú hiteleknel az euró bevezetése után értelemszerűen szintén nem lehet majd váltási költségeket alkalmazni.

Köztes, az átállásra felkészítő megoldásnak tekinthető, ha a Bank lehetőséget ad az ügyfeleknek arra, hogy törlesztéseiket ne forintban, hanem euróban teljesítsék, így közvetlenül nem merülnek fel váltási költségek - ezt a módszert egyes bankok már ma is alkalmazzák.

Fenti kérdéssel kapcsolatban az Európai Bizottság a bankok váltási költségeire vonatkozóan a következő kötelező érvényű, illetve javasolt elveket tette közzé 1998-ban, még az euró 1999. január 1-jei, számlapénzként történő bevezetése előtt (megjegyzendő, hogy a korábban csatlakozó országokban az átállás átmeneti időszak közbeiktatásával történt):

A kötelező követelmények közé sorolta az alábbiakat:

- A beérkező tételek (utalások) díjmentes konverziója a hazai pénznemről euróra és fordítva az átmeneti időszakban
- A számlák díjmentes konverziója hazai pénznemről euróra az átmeneti időszak végén
- Azonos szolgáltatásokért azonos díjak számlázása, akár euróban, akár hazai pénznemben

Az átállás megkönnyítése érdekében az Európai Bizottság a fenti pontok alkalmazásán túl a következőket javasolta:

- A kimenő tételek díjmentes konverziója az átmeneti időszakban, nemzeti fizetőeszközzől euróra és fordítva
- A számlák díjmentes konverziója hazai pénznemről euróra az átmeneti időszak során
- Magánfelhasználásra szánt összegek díjmentes konverziója forintról euróra az átmeneti időszak végső szakaszában (az alkalmazott összefoglaló megállapítása a Bank hatásköre)

A **svájci frank alapú termékek** működési elve jelenleg teljesen azonos az euró alapú termékekével, a különbség csak a kamatokban és az árfolyamkockázatban rejlik. Míg az euró alapú termékeknel az ügyfelek jelenleg csak az euró és a forint közötti árfolyamkockázatot viselik, a svájci frank alapú hiteleknel kettős devizakockázatot futnak, egyrészt az EUR/HUF árfolyam kockázatát, másrészt az EUR/CHF árfolyam kockázatát.

Az euró bevezetése után az EUR/HUF árfolyam megszűnik létezni, így csak a svájci frank / euró árfolyam ingadozása marad meg kockázati tényezőként. A hitelek elszámolása tulajdonképpen változatlan marad, a svájci frank alapú termékek esetén még a váltási költségeket sem kell megszüntetni, mindössze annyi lesz a különbség, hogy a törlesztéseket nem forintról, hanem euróról fogja átszámítani a Bank svájci frankra.

A deviza alapú termékeknél az alkalmazott kamatszintekkel és kamatperiódusokkal sem lehet probléma, hiszen mind az EUR, mind a CHF alapú termékeknél már ma is tisztán piaci kamatokat és rövid kamatperiódusokat alkalmaznak a bankok.

Célszerű a deviza és forint alapú, egyébként azonos típusú hitelek kezelési költségeinek díjszintjét közelíteni és az euró bevezetésekor azokat a fennálló és új hiteleknel azonos szinten rögzíteni.

2.6. Az euró és forint kamatszint különbségéből adódó problémák, a kamatok konvergencia-folyamata

Az euróra való áttérés során a nemzeti devizanemben vezetett számlákon elhelyezett összegek megőrzik értéküket, a pénzcseré (nemzeti fizetőeszközzel euróra) a pénzügyi szolgáltatókkal fennálló szerződéseket (például bankszámlák, hitelszerződések) csak névlegesen változtatja meg, de nem érinti azok tényleges értékét.

Az átállás kérdéses pontja így nem az érték megállapítása, hanem az időpont és a kamatlábak egyeztetése.

Az első tényező, **az időpont** meghatározása a kormány feladata, a kormánynak kell eldöntenie, hogy a bevezetést hogyan és mikor valósítja meg, így ebben a kérdésben a pénzügyi szolgáltatóknak egyelőre a nyilvánosan elérhető információkból kell kiindulniuk.

A második tényező **a kamatlábak** kérdése: az euró kamatláb jelenleg 2%, míg a hazai jegybanki alapkamat 6%. Mivel az elmúlt hónapokban a hazai alapkamat jelentős csökkenése volt tapasztalható, a következő egy-két évben hasonló mértékű csökkenés már nem várható, sőt elemzők a jövő évre már ismét kamatemeléseket jósolnak.

Az euró és forint kamatlábak teljes kiegyenlítődése feltételezhetően csak hetekkel / hónapokkal az euró tényleges bevezetése előtt valósul majd meg. Görögországban például az árfolyam rögzítésekor még jelentős különbség volt a drachma és az euró kamatlábak között.

A **kamatok konvergenciájára vonatkozó maastrichti kritérium** szerint a hosszú lejáratú kamatláb a vizsgált évben 2%-nál többel nem haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációval rendelkező tagállam átlagát. Ezt a feltételt ugyan már az ERM-II-be történő belépéskor teljesíteni kell, azonban ez a feltétel csak a hosszú távú kamatlábat érinti, a rövidebb futamidőket nem.

Görögországban 1 évvel az eurozónába történő belépés előtt (2000 januárjában) még 9,5%-os 1 hónapos és 9%-os 2 hónapos kamatszint volt, szemben a 4% alatti euró kamatlábakkal. A kamatszint még akkor sem egyenlítődt ki, amikor már rögzítették a drachma árfolyamát az euróhoz (2000. június 19.) – azaz a drachma árfolyama gyakorlatilag megszűnt. Még **ekkor is mintegy 3,5%-os különbség volt a rövidlejáratú kamatszintek között**, ami teljesen csak 2000 decemberének utolsó napjaira "olvadt el".

Amennyiben tehát változatlan euró hosszú távú hozamszinttel számolunk, az ERM-II-be történő belépéshez 5,5%-os hazai hozamszintet kell elérni. Figyelembe véve, hogy a 2008-as ERM-II belépés után a forint árfolyamának jelentősebb ingadozása az unió szabályai szerint az ERM-II-ben eltöltendő kötelező két éves időszak újraindítását vonná maga után, komoly kihívás a kormány és a jegybank felé, hogy a következő években a szükséges mértékű kamatcsökkentéseket a forint árfolyam stabilitásának fenntartása mellett menedzseljék.

A bankoknak fel kell tehát készülniük arra, hogy az euró bevezetése előtt néhány hónappal vagy akár az euró/forint árfolyam végleges rögzítésekor **bizonyos kamatkülönbség fenn fog állni** az érvényben lévő forint és a bevezetendő euró között. Ennek a – várhatóan 2%-nál kisebb – különbségnek a megfelelő, zökkenőmentes áthidalása különleges figyelmet követel.

2.7. Az euró/forint árfolyam rögzítésének lehetséges megoldásai, kivitelezése – az egyes megoldások előnyei és hátrányai

Az euró bevezetési folyamatának legkiemeltebb és legfontosabb pontja a hazai deviza és az euró végleges átváltási árfolyamának meghatározása.

Készítette: Privátbankár.hu Kft.
Minden jog fenntartva!

Az eurót elsőként bevezető országokban az átváltási arányok rögzítése már a tényleges bevezetés előtt megtörtént, azaz volt egy viszonylag hosszú (1,5 – 3 éves) átállási időszak. Az újonnan csatlakozott országok azonban a jelenlegi tervek alapján nem kívánnak átállási időszakot alkalmazni, hanem az azonnali bevezetés mellett döntöttek.

A bevezetés céldátuma mellett így még egy tényezőt figyelembe kell vennünk az átállási folyamat tervezésénél, mégpedig azt, hogy az átállás azonnal vagy átmeneti időszak közbeiktatásával valósul meg.

A fent említett bizonytalansági faktorokat nem csak önmagukban, hanem egymás vonatkozásában is érdemes megvizsgálni. Az alábbiakban összefoglaljuk a két átállási módszer lényeges pontjait, illetve kitérünk a bevezetés időzítésére is az egyes csatlakozó országokban:

▪ **Azonnali átállás**

Az azonnali átállás megvalósítása esetén nincs előzetesen rögzített váltási árfolyam. A forint árfolyamának euróhoz történő rögzítése és az euró bevezetése egyszerre történne meg, és szintén nem lenne időbeli különbség az euró számlapénzként történő bevezetése és az euró érmék és bankjegyek bevezetése között.

Ez a megoldás kétségtelenül az euró bevezetésének gyorsabb módja, azonban éppen ebből adódóan a hibalehetőségek is megnövekednek, mert nincs külön időtartam az alkalmazkodásra.

▪ **Átállás átmeneti időszakkal**

Az **átállás időpontja**, illetve átmeneti időszak esetén az **árfolyamrögzítés időpontja eltér egymástól**, azaz a fix átváltási árfolyam meghatározása után meghatározott ideig még a forint marad a készpénzforgalomban, az euró „csak” számlapénzként funkcionál.

Ez esetben mind a magán-, mind a vállalati szféra lehetőséget kap a fokozatos átállásra, ami megkönnyíti az új rendszerhez történő alkalmazkodást, ugyanakkor időben hátráltatja az euró tényleges bevezetését.

További eltérést jelent a két rendszerben, hogy átállási időszak esetén a piacnak is van ideje átállni, azaz a forint és euró kamatok és hozamszintek az átállási időszak végére nagy valószínűséggel azonosak lesznek.

Azonnali átállás esetén ez a konvergencia-folyamat gyorsabban zajlik le, így a jegybanki alapkamat és a forintárfolyam menedzselése nagyobb odafigyelést igényel a kormány és a jegybank részéről.

A 10 csatlakozó ország közül 2004 közepétől Észtország, Litvánia és Szlovénia lépett be először az ERM-2-be - az euróövezeti tagságot megelőző valutarendszerbe -, és várhatóan ezek az országok fognak elsőként – 2007-ben – átállni az euróra.

Lettország, Ciprus és Málta 2005 áprilisában csatlakozott az ERM-2-höz és az euróbevezetés várható dátuma az ő esetükben 2008.

Hetedikként 2005. november végén Szlovákia is csatlakozott az ERM-II rendszerhez, ezzel a lépéssel az ország reálisan 2009-ben bevezetheti az eurót.

A három ERM-II rendszeren kívül maradt ország Magyarország, Csehország és Lengyelország, melyek közül a bevezetés céldátuma Csehországban és Magyarországon 2010, ugyanakkor a magyar euróbevezetés időpontját elemzők erősen megkérdőjelezik (lásd tanulmányunk 1. fejezetét). Lengyelországnak még nincs kitűzött bevezetési időpontja.

A kormány döntése alapján Magyarország átállási időszak nélkül vezeti be az eurót, azaz a váltási árfolyam meghatározása és az euró forgalomba hozatala egyszerre fog megtörténni. A bevezetés után a forint és az euró párhuzamosan egy hónapig lesz forgalomban.
--

2.8. Az euró alapú fizetések ösztönzése, a lakosság „átállási” problémái, a kettős árazási rendszer bevezetésének és működtetésének időzítése

Záró fejezetünkben kitérünk néhány olyan kérdéskörre, melyek már nem kizárólag a pénzügyi szolgáltatók hatáskörébe tartoznak, ugyanakkor szorosan kapcsolódnak az átállási folyamathoz.

1. A végleges átváltási árfolyam szintje: az átváltási árfolyam meghatározása előtti időszakban nyomást lehetne gyakorolni a kormányra és a jegybankra, hogy próbáljanak az árfolyam meghatározásakor technikailag könnyen kezelhető szintet kialakítani, mely árfolyamszint lehetővé tenné a lakosság zökkenőmentes átállását és az átváltások során kevésbé érvényesülne az inflációs nyomás (pl. 1 EUR = 250 HUF).

Amennyiben az átváltási árfolyam például 257 Ft lenne, nem valószínű, hogy egy 250 Ft-os terméket, szolgáltatást az átállás után 0,97 centért adnának el a kereskedők / szolgáltatók. Bár az eltérés a példában nem jelentős, a lakosság körében negatív visszhangot válthat ki már egy ilyen mértékű áremelkedés is.

Egy 2005. szeptemberi közvélemény-kutatás szerint az új országokban a lakosság 74 százaléka örül annak, hogy az euró bevezetésével megszűnik a valutaváltás terhe, 70 százalék elégedett az árak jobb összehasonlítási lehetőségével, 92 százalék pedig az utazási könnyebbségekkel, de eléri a 75 százalékot (Magyarországon 53 százalékot) azoknak a száma, akik aggódnak az árak - euróövezeti átállásra hivatkozó - manipulálása miatt.

2. Kettős árjelzés: a végleges bevezetés előtt pár hónappal már érdemes lehet mindkét devizában közzétenni a kereskedelmi árakat és a szolgáltatások díjait- köztük a banki jutalékokat és limiteket, így az ügyfelek a tényleges váltás idejére legalább egy kissé hozzá tudnak szokni az új árakhoz.

Elgondolkodtató, hogy közel négy évvel az euró bankjegyek és érmék bevezetése óta Spanyolországban még mindig él a „kettős árak” alkalmazása, azaz a kisebb boltokban mind euróban, mind pesetában közlik az árakat, mert a lakosság egy része még mindig a már megszűnt hazai pénzben számol. Az eset tanulsága, hogy az átlagembereket nem lehet

néhány hónap alatt „rászoktatni” az euróban történő számolásra, idő kell az átálláshoz, így minél hamarabb érdemes bevezetni a kettős árjelzéseket, még a pénzügyi szektorban is.

A közös európai pénz 2007. január 1-jei bevezetése után az észtek két hétig használhatnák párhuzamosan a régi és az új fizetőeszközt - jelentette be Aivar Soerd pénzügyminiszter. Ezután az év közepéig a koronát már csupán a bankokban fogadják majd el, majd attól kezdve pedig az Észt Nemzeti Bankban lehet majd beváltani. Az áttérést könnyítendő, a kereskedőknek koronában és euróban is ki kell függeszteniük az árat egy éven át, 2006. július 1-től kezdődően.

3. Átállási költségek: a kiskereskedelmi egységek átállási költségeit Nyugat-Európában a kormányok különböző adózási, illetve értékcsökkenési könnyítésekkel kompenzálták. Hasonló kedvezmények elérése a hazai pénzügyi szolgáltatók számára is fontos lenne a jövedelmezőség fenntartása szempontjából: a banki, biztosítói és egyéb intézményi háttérrendszerek, ATM-ek, POS terminálok, ügyfélszámlák átállítása és az ügyfelek tájékoztatása ugyanis várhatóan a normál működési költségeknél lényegesen nagyobb terhet jelent a vállalatoknak / vállalkozásoknak.

Források

A pályázati munka elkészítése során az alábbi forrásanyagok kerültek feldolgozásra:

1. PriceWaterhouseCoopers tanulmány: The Strategic Impact Of The Euro on European Retail Banks
2. ECB tanulmány: Experience of the Euro Area Changeover
3. Theodoros Papaspyrou (Bank of Greece) tanulmány: EMU Strategies: Lessons From Greece in view of EU enlargement
4. HWWA Hamburg tanulmány: Exchange and Interest Rates prior to EMU: The Case of Greece
5. PriceWaterhouseCoopers tanulmány: Transition to the euro - the experiences of Eurozone banks
6. Economist Corporate Network tanulmány: Waiting for the euro
7. Banque De France: The Changeover Scenario
8. Magyar Nemzeti Bank: Jelentés a konvergenciafolyamatokról – 2005. november
9. Aktuális cikkek: www.privatbankar.hu ; www.eurohirek.hu
10. PSZÁF weboldala